

Маді Галина Іванівна

здобувач кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
вул. Старопортофранківська, 26, Одеса, Україна

ЕКОНОМІЧНІ МАРГІНАЛИ У СОЦІАЛЬНІЙ СТРУКТУРІ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ)

У роботі розглядаються найважливіші зміни, які полягають у тому, що соціально-економічні, політичні, соціокультурні перетворення породили нові механізми перерозподілу ресурсів і статусів, що вплинуло на соціальну стратифікацію сучасного українського суспільства. Руйнування старої соціальної структури, її інститутів, класово-групової ієрархії і нормативно-ціннісної системи дістає емпіричне вираження в маргіналізації українського суспільства. Актуальність досліджуваної проблеми для України полягає в тому, що соціальна структура сучасного українського суспільства, що знаходиться в кризовій ситуації, більшою мірою сприяє появі нових маргінальних груп і посилює їх негативний вплив на соціальні процеси. Ринкова стихія призвела до збільшення кількості економічних маргіналів (волоцюг, жебраків, бродяг, кримінальних елементів, наркоманів, алкоголіків та ін.). Загалом соціальна структура українського суспільства характеризується соціальною нестабільністю як на рівні процесів, що відбуваються всередині соціальних груп і між ними, так і на рівні усвідомлення особистістю свого місця й ролі в системі економічних відносин. Триває активний процес «розмивання» традиційних груп населення, відбувається становлення нових видів міжгрупової інтеграції за формами власності, прибутками, включення у владні структури, соціальної самоідентифікації.

Нині в Україні відбуваються серйозні політичні та економічні зміни. Змінюються соціально-економічні відносини, ідеологічні орієнтири, політичні пріоритети, з'являються нові соціальні класи і соціальні верстви населення.

Сучасна економічна, соціальна та політична трансформація суспільства в умовах кризи в країні актуалізує подальше вивчення економічної маргінальності як соціального явища в структурі сучасної України.

Ключові слова: маргінальність, маргінальний статус, маргінальна ситуація, маргіналізація суспільства, економічні маргінали.

Вступ. Зміни в соціальній структурі розвинених країн відбуваються під впливом нових виробничих та інформаційних технологій, зростання матеріального добробуту людей, зміщення їхніх ціннісних орієнтацій на користь вільного часу і культури, розширення міжособистісних зв'язків і відносин. Помітно зростає частка населення, зайнятого в невиробничій сфері (послуги, обслуговування комунікацій, банківська справа, освіта, наука тощо), зростає чисельність недієздатного населення, яке існує завдяки забезпеченню з боку держави (учні, пенсіонери, інваліди, безробітні та ін.). Відбуваються значні зміни в найманій робочій силі загалом: цей клас в умовах постіндустріальної економіки втрачає свою однорідність і є такою самою розмитою соціальною спільнотою, як й інші класи: вони стратифіковані, мають безліч перехідних рівнів і дуже рідко політично та економічно виявляють себе як єдина сила. У низці країн утворилася досить чисельна група іноземних робітників, мігрантів. Іншою зміною в структурі населення розвинених країн Заходу є розширення різних категорій маргінальних соціальних верств. Варто виділити, насамперед, зростання чисельності середнього класу в соціальній структурі розвинених суспільств [4, с. 42].

Актуальність досліджуваної проблеми для України полягає в тому, що соціальна структура сучасного українського суспільства, що знаходиться в кризовій ситуації, більшою мірою сприяє появі нових маргінальних груп і посилює їх негативний вплив на соціальні процеси. Тому для економічного розвитку та зростання країни необхідно передбачати і вживати всіх необхідних заходів задля попередження та зменшення економічної маргінальності.

Дослідження маргінальності, вивчення проблем маргінальності, маргінальної ситуації, маргінального статусу, характеристик і типів, умов і стадій маргінальності присвятили свої роботи Р. Парк, Е. Стоунквіст, Т. Веблен, Т. Шибутані, В. Самнер, А. Фарж, Б. Манчіні, М. Голдберг, Р. Мертон, Е. Лібанова, та інші. Згадані науковці та їхні роботи представляють собою основу для подальшого вивчення складних соціально-стратифікаційних процесів та економічної маргінальності як соціального явища в структурі сучасної України.

Результати. Маргінальність – одна з характеристик стану соціальної структури будь-якого суспільства. Це поняття зазвичай застосовується для позначення порівняно стійких соціальних явищ, що виникають на межі взаємодії різних культур, соціальних спільнот, інститутів і груп, в результаті чого певна частина соціальних суб'єктів виявляється за їх межами.

Поява маргінальної особистості пов'язана з деякими причинами як зовнішнього, так і внутрішнього характеру. Перша і основна причина, що визначає стан маргінальності індивіда або групи, – стан, пов'язаний із періодом переходу, який уявляється як криза, коли людина переживає безсилля, відчуженість від світу, у тому числі й від самої себе. Друга причина – невизначеність соціального стану, невключення або неповне включення до соціальної структури чи групи. Пошук «своїх» в умовах соціокультурного плюралізму здійснюється через «інших». Причому «інші», як правило, розглядаються як «чужі». Третя причина – статусна неузгодженість чи несумісність. Особливим фактором маргіналізації є відсутність єдиної шкали цінностей в умовах переходу, що посилює деструктивізм маргінальності. У цих умовах у соціумі зростає процес соціальної атомізації індивідів. Люди не виявляють зацікавленості до групових цінностей, замикаючись на принципі самовиживання [5, с. 10].

Маргінальність характеризує стан груп і індивідів у ситуації, яка змушує їх під впливом зовнішніх факторів, пов'язаних із різким соціально-економічним і соціокультурним переструктуруванням суспільства загалом, змінювати своє соціальне становище і призводить до істотної зміни або втрати колишнього соціального статусу, соціальних зв'язків, соціального середовища, а також системи ціннісних орієнтацій.

Будь-яке суспільство завжди структуроване за багатьма критеріями – національним, соціально-класовим, демографічним тощо. Структурування – приналежність людей до тих чи інших соціальних, професійних, соціально-демографічних груп, може породжувати соціальну нерівність. Під соціальною структурою суспільства розуміється взаємовідношення людей у повторюваних і стійких формах. Це сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих соціальних спільнот і груп, соціальних інститутів, соціальних статусів і відносин між ними. Всі елементи соціальної структури взаємодіють як єдиний соціальний організм. Суспільство як цілісна соціокультурна система складається з безлічі індивідів, що входять одночасно у великі і малі соціальні спільноти.

Підстави соціальної структури завжди різні: суспільний поділ праці і його результатів; наявність специфічних потреб і інтересів, цінностей і норм; своєрідність соціальних статусів і ролей, способу життя різних соціальних груп: «Соціальна стратифікація – це диференціація деякої даної сукупності людей (населення) на класи в ієрархічному ранзі. Вона знаходить вираження в існуванні нижчих і вищих верств. Її сутність у нерівномірному розподілі прав і привілеїв» [8, с. 302]. Нерівність – початкові умови, за яких індивіди або групи мають нерівний доступ до різних соціальних благ, а стратифікація – способи, за допомогою яких нерівність передається від одного покоління до іншого, формуючи при цьому різні соціальні верстви. В основі стратифікації лежить також суспільний поділ праці – виділення різних сфер суспільства (промисловість, сільське господарство, наука, мистецтво, армія і т. д.) із виконанням відповідних функцій конкретними спільнотами людей.

Нині в Україні відбуваються серйозні політичні та економічні зміни. Змінюються соціально-економічні відносини, ідеологічні орієнтири, політичні пріоритети, з'являються нові соціальні класи і соціальні верстви, тому соціальна мобільність, зокрема спадна, тісно пов'язана з економічною маргінальністю як соціальним явищем. Це не тільки певне проміжне положення індивіда в соціальній структурі, а й його власне самосприйняття, самовідчуття. Особливо

важко переживають свою маргінальність люди, змушені змінити вид діяльності, професію, соціокультурне середовище, місце проживання тощо. Необхідно розрізняти економічну маргінальність як складову частину суспільних процесів, які відбуваються під впливом соціальної мобільності, й вимушену маргінальність, що виникла в кризовому суспільстві. Перший тип економічної маргінальності не є масовим і не має довготривалого характеру, тому й не становить загрози для стабільного розвитку суспільства. Вимушена масова маргінальність має затяжний довготривалий характер та свідчить про кризовий стан суспільства.

Останнім часом проблеми соціальної диференціації, особливо соціальної нерівності, привертають пильну увагу люди, що належать до одного соціуму, але займають у ньому різні соціальні (або, якщо користуватися традиційною термінологією, класові) позиції, зазвичай неоднаково сприймають чи не всі сторони суспільного життя: «Навіть в успішному суспільстві нерівне становище людей залишається важливим неминущим явищем. Звичайно, ці відмінності більше не спираються на пряме насильство і законодавчі норми, на яких трималася система привілеїв у кастовому або становому суспільстві. Проте, крім більш грубих поділів за розміром власності і доходів, престижу і влади, наше суспільство характеризується безліччю рангових відмінностей – настільки тонких і в той же час настільки глибоко вкорінених, що заяви про зникнення всіх форм нерівності в результаті зрівняльних процесів можна сприймати, щонайменше, скептично» [10, с. 8].

З кінця ХХ століття відбуваються глибокі трансформації українського суспільства, котрі не могли не позначитися на його соціальній структурі. Зміни відносин власності та влади, впровадження ринкових механізмів зумовили зникнення старих і появу нових верств населення, збільшення вагомості нових соціальних груп, маргіналізацію низки соціальних прошарків (порівняно з радянським періодом), зміну способів поведінки і соціальних взаємодій. Тому формуються контури нової соціальної структури. Зазначене об'єктивно актуалізує необхідність теоретичного аналізу сучасного стану соціальної структури українського суспільства та динаміки її змін, соціокультурних вимірів соціальної стратифікації: «Низка стійких тенденцій до змін соціальної структури розвинених суспільств та їх наслідків дають підстави характеризувати останні як посткапіталістичні. Тепер усе чіткіше виявляється роль постіндустріальних умов формування соціальних структур. В основі цих змін лежать соціально-економічні процеси, зумовлені прискоренням науково-технологічної, інформаційної революції» [9, с. 38].

Стан і динаміка соціальної структури сучасного українського суспільства значною мірою зумовлюється попереднім характером суспільних відносин. Специфіка перехідного періоду не дає змоги зробити однозначний розклад соціально-класової структури, оскільки вона дуже динамічна, перебуває у стані становлення. Можна говорити про найбільш загальні тенденції, основні її елементи, пам'ятаючи, що їх контури об'єктивно перебувають у досить розмитому стані, позбавлені чітких меж. Але вже нині відбуваються суттєві зміни, складний і суперечливий процес модернізації соціальної основи суспільного буття. Ринкові перетворення, зміна соціальних пріоритетів, відмова від повної зайнятості та зрівнялівки в розподілі внесли (і вносять) істотні зміни у соціальну структуру суспільства, склад та характер відносин між її основними верствами: «Україна, на жаль, із запізненням вступає в постіндустріальну стадію. У ході модернізації техніко-технологічної і соціальної структур українського суспільства відбувається згортання багатьох виробництв і галузей, а це призводить до вивільнення тих груп зайнятого населення, чий рівень професійно-кваліфікаційної підготовки застарів, зумовлює зростання загального і структурного безробіття, зниження рівня охоплених модернізацією верств і необхідність розроблення адекватних заходів щодо соціального захисту їх, які передбачають не лише виплату матеріальної допомоги, а й допомогу у перенавчанні, пошуку роботи і трудовій адаптації» [6, с. 44].

В Україні поряд із процесами інтеграції, що виникають об'єктивно під впливом суспільного поділу праці в умовах науково-технологічного прогресу, спостерігається поглиблення диференціації і навіть поляризації соціальних груп, вимивання середніх прошарків, посилення соціальної напруженості в соціально-класовому, соціально-етнічному і соціально-демографічному

вимірах. Із структуризацією українського суспільства органічно пов'язана самоідентифікація, самоусвідомлення людей як членів тієї чи іншої спільноти, групи, одержання можливостей та набуття навичок виражати властиві їм специфічні інтереси на загальнонаціональному рівні, спрямовувати вимоги щодо задоволення своїх потреб у легальні, правові русла. На перший план висувуються проблеми майнової і соціальної нерівності як чинника соціальної напруженості у суспільстві.

Нині в Україні поширене й таке явище, як соціальне відторгнення – процес, за якого окремі групи населення або окремі люди внаслідок своєї бідності, відсутності базових знань і можливостей або в результаті дискримінації не мають змоги повною мірою брати участь у суспільному житті.

У контексті цього дослідження під економічними маргіналами розуміються «індивід та соціальні групи, які живуть за межею бідності, не мають змоги забезпечити в повному обсязі свої життєві потреби». До цієї групи можемо зарахувати наведені нижче категорії громадян.

Малозабезпечені верстви населення. Бідність є наслідком багатьох взаємозалежних груп факторів, основний поділ яких відбувається на рівні причин її виникнення – як властивість суспільства і як властивість індивіда. Як правило, бідність пов'язана з позицією на ринку праці, складом сім'ї і віком. Ряди бідних громадян в основному складаються з низькооплачуваних працівників, безробітних, самотніх батьків (особливо жінок) і пенсіонерів.

Глобальна економічна криза позначилася на всіх країнах світу різким падінням виробництва, зростанням безробіття, зниженням доходів населення і загостренням соціально-економічних проблем. В умовах кризи об'єктивно зростає роль держави в регулюванні економічної діяльності та посиленні соціального захисту населення.

Особливу актуальність стратифікація за цією шкалою має для України, традиційними проблемами для якої виступають кордони локалізації бідності і багатства, а також наявність величезної маси малозабезпеченого населення за порівняно невеликої частки середнього класу. Результат аналізу становища малозабезпечених і його динаміка за останні роки дозволяє дійти висновку, що відбувається поступовий, але досить активний процес переходу з країни малозабезпечених у країну бідних.

У рамках соціальної політики визначаються заходи, безпосередньо спрямовані на подолання бідності в таких областях, як політика формування доходів, політика на ринку праці, зайнятості та заробітної плати, розвиток доступних освітніх і медичних послуг, пенсійної системи та ін. Крім перерахованого вище, сучасна соціальна політика націлена на включення в суспільні відносини представників найбідніших верств населення. Регіональна політика важлива для країн великої географічної протяжності. Облік регіонально-географічних та інших факторів, що впливають на рівень бідності, особливо на його підвищення, дає змогу вживати адекватних заходів щодо поліпшення добробуту населення. Реалізація на регіональному рівні єдиної системи заходів, спрямованих на боротьбу з бідністю, як правило, включає як заходи, що фінансуються з державного бюджету, так і заходи, які реалізуються органами місцевого самоврядування, з огляду на специфіку конкретного регіону.

Трудові мігранти. Міграція як процес взаємодії людей пов'язана з близькими до неї процесами, до яких належать соціальна адаптація мігрантів і пристосування їх до умов нерівномірного розподілу соціальних привілеїв, а також обов'язок соціальних структур приймаючого суспільства формувати стійкі взаємодії із суб'єктами нової спільноти. У разі добровільного входження мігрантів здійснюються раніше сформовані уявлення зв'язків і вибудовування взаємодій, у разі вимушеного – це входження пов'язане з несподіванками і ризиком. «Для вимушеної міграції характерна сукупність причин: етнічні (міжнаціональні відносини), військово-політичні (військові дії, зміни державних кордонів), етнопсихологічні (прагнення на етнічну батьківщину, бажання сповідувати етнічну релігію, бажання говорити рідною мовою), політико-психологічні (почуття самозбереження), соціально-психологічні (почуття безпеки). У цьому контексті варті уваги причини, що створюють соціальну небезпеку для людей і викликають їх вимушеність до міграції» [4, с. 82–83].

Міграційні настрої досить поширені серед населення України. Переважна частина населення з міграційними настроями як провідний мотив виїзду за кордон визначає необхідність пошуку роботи, оскільки в сучасному українському суспільстві поліпшити своє економічне становище не може через низку факторів.

Крім виїзду людей на низькокваліфіковані роботи, спостерігається міграція висококваліфікованого персоналу. Уміння залучати й утримувати висококваліфіковані кадри стає одним із ключових чинників конкурентоспроможності будь-якого соціуму. У результаті глобалізації відкрилися не бачені раніше перспективи зайнятості та кар'єрного розвитку міграційної поведінки висококваліфікованих фахівців, тому що під час вибору потенційного місця роботи на перший план виходять фінансові інтереси. На думку низки експертів, із часом мобільність висококваліфікованого персоналу буде тільки зростати, чому, зокрема, сприяє Болонський процес, що уніфікує стандарти академічної освіти.

За обмежених можливостей працевлаштування на офіційному ринку праці України масовим явищем стали трудові міграційні поїздки українських громадян за кордон. Вплив трудових міграцій на демографічну ситуацію неоднозначний. З одного боку, трудові поїздки і виснажлива робота погіршують здоров'я індивідів, з іншого боку – кошти, зароблені мігрантами, покращують змогу утримувати дітей, а також розширюють доступ індивідів до якісного медичного обслуговування та відпочинку.

Більшість українських трудових мігрантів працює за кордоном нелегально, один із наслідків цього – численні факти порушень їхніх прав. Умови праці українських працівників за кордоном абсолютно не відповідають нормативам, встановленим як на батьківщині, так і в країні перебування. Звичайною ситуацією є ненормований робочий день, недотримання техніки безпеки, виконання робіт, пов'язаних із ризиком для життя і здоров'я, трапляються випадки несвоєчасної і неповної виплати заробітної плати. Багатьом загрожує небезпека опинитися в нелюдських умовах існування або стати жертвами торгівлі людьми. Медична допомога нелегальним мігрантам зазвичай і надається нелегально (завдяки особистим контактам роботодавця з медичними працівниками), тобто кваліфіковану і своєчасну медичну допомогу вони не можуть отримати. Для мігрантів, які тривалий час працюють за кордоном, істотною проблемою є адаптація до українського суспільства, що змінилося за період їх відсутності.

Загалом українські громадяни, як правило, задоволені умовами своєї праці, вони свідомо погоджуються на робочий день, що значно перевищує норму (14–18 годин на день) з метою заробити якомога більше коштів. Цьому сприяє той факт, що, тимчасово перебуваючи за кордоном в іншому соціумі, громадяни України менше часу витрачають на підтримку соціальних зв'язків, зокрема з родиною. Заради мінімізації витрат мігранти проживають у некомфортних умовах.

Одним із шляхів стримування нелегальних міграційних поїздок за кордон є поліпшення можливостей працевлаштування на внутрішньому ринку праці, що призводить до необхідності удосконалення векторів внутрішньої і зовнішньої політики України.

Безробітні. Безробіття може бути викликане трьома основними причинами: вивільнення малокваліфікованих робітників у результаті науково-технічного прогресу; скорочення працівників через спад виробництва; збільшення чисельності безробітних у процесі становлення ринкових відносин.

В умовах кризи в Україні тривають масові скорочення співробітників, стрімко зростає рівень безробіття. На думку експертів, стабілізація ситуації на ринку праці в Україні не може бути вирішена найближчим часом, оскільки криза завдала серйозної шкоди українській економіці, наслідків чого Україна ще не відчула повною мірою. Також важливу роль відіграє психологічний фактор: люди, які працювали в престижних компаніях і отримували стабільну заробітну плату, взяли кредити на побутову техніку, автомобілі та квартири. Опинившись без роботи, внаслідок чого настала їх неплатоспроможність, вони не можуть погодитись на будь-яку роботу, тому що для виплати боргових зобов'язань перед банками необхідна робота з високою зарплатою. Ситуацію ще більше посилює знецінення національної валюти. Виникнення в нашій країні безробіття потрібно пов'язувати не тільки зі спадом виробництва й економічною кризою

останніх років. Є глибша причина, що коріниться в недалекому минулому розвитку нашої соціальної структури, професійної освіти та розподілу трудових ресурсів. Це – феномен прихованого безробіття, що стало характерною рисою соціалістичної соціально-економічної системи. Приховане безробіття полягає в надмірності певних професій фахівців щодо оптимального їх числа відповідного рівня кваліфікації. Оптимальність ця визначається за рівнем використання фахівців, який проявляється в частці кваліфікованої інтелектуальної праці в загальній структурі робочого часу фахівця і ефективності його праці (у співвідношенні витрат і результатів).

В умовах масового безробіття виникає загроза дестабілізації в суспільстві. Насамперед, держава не зможе забезпечити існування великої кількості безробітних. При цьому варто врахувати особливості досить пасивного менталітету українців: за такого збільшення безробіття більше половини вакансій, що існують на українському ринку праці, залишаються вільними. Парадокси ринку праці в Україні полягають у тому, що, за офіційними даними, є десятки тисяч вакансій і при цьому є величезний відсоток безробітних (відповідно до висновків експертів, коефіцієнт варіюється від 9,5 до 20%). Очевидно, що потенційних працівників не влаштовує заробітна плата в пропозиціях роботодавців.

Висновки. У різний час нерівність сприймалась неоднозначно. З одного боку, як наслідок іманентно властивих сучасному суспільству стратифікаційних відмінностей нерівність здатна чинити стимулюючу дію на свідомість індивідів і груп, і в цьому сенсі вона є способом соціальної регуляції. Створюючи сприятливі умови тим, чия діяльність і загальний рівень підготовки відповідає необхідності вирішення зростаючих за рівнем складності соціальних, економічних завдань, і, навпаки, перешкоджаючи іншим, суспільство регулює спрямованість власного розвитку. З цих позицій нерівність, здавалося б, здатна зіграти позитивну роль. Усвідомлення факту порушення конструктивного заходу нерівності змушує суспільство докладати зусилля з її пом'якшення, зниження порога невизначеності.

Значна частина українців відчуває відчуження від суспільних процесів, власну соціальну незадоволеність. Очевидно, що головною формою соціального відторгнення, котра детермінує інші його форми, є економічна, особливо низькі доходи населення. Бідність спонукає тисячі українців до трудової міграції, зменшуючи тим самим чисельність працездатного і кваліфікованого населення, знижуючи зростання ВВП і можливості підвищення і вирівнювання доходів жителів. Трудова міграція поступово трансформується в еміграцію з переселенням сімей і дітей до західних країн, поглиблюючи демографічну та економічну кризу. Тому соціальну структуру сучасного українського суспільства не можна розглядати як стабільне стійке явище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атоян А. Социальная маргиналистика. О предпосылках нового междисциплинарного и культурно-исторического синтеза. *Полис*. 1993. № 6. С. 29–39.
2. Голенкова З. Маргинальный слой: феномен социальной стратификации / Голенкова З., Игитханян Е., Казаринова И. *Социс*. 1996. № 8. С. 12–17.
3. Голосенко И.А. Нищенство как социальная проблема. *Социс*. 1996. № 7. С. 27–35.
4. Гриценко Г. Мигранты в новом сообществе: адаптация и/или интеграция / Г. Гриценко, Т. Маслова. *Социс*. 2010. № 5. С. 82–86.
5. Кемалова Л.І. Маргінальність в умовах трансформаційних процесів сучасного суспільства : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.03 / Тавр.нац. ун-т ім. В.І. Вернадського. Сімферопіль, 2006. 20 с.
6. Козловець М. Соціальна структура українського суспільства в контексті постсоціалістичних трансформацій. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2017. № 4 (35). С. 41–57.
7. Морозова Г. Современные миграционные явления: беженцы и эмигранты. *Социс*. 1992. № 3. С. 34–40.
8. Сорокин П. Социальная и культурная мобильность. *Человек. Цивилизация. Общество*. Москва, 1992. 393 с.
9. Соціологія : підручник / М.П. Требін, В.Д. Воднік, Г.П. Клімова та ін.; за ред. М.П. Требіна. Харків : Право, 2010. 224 с.

10. Dahrendorf R. On the Origin of Inequality Among Men. *The Logic of Social Hierarchies*. Chicago, 1971. P. 3.

REFERENCES

1. Atoyán A. Sotsial'naya marginalistika. V predposylkakh novogo mezhdistsiplinarno i kul'turno-istoricheskogo sinteza. *Polis*. 1993. № 6. S. 29–39.
2. Golenkova Z. marginal'nyye sloz: fenomen sotsial'noy stratifikatsii / Golenkova Z., Igitkhanyan Ye., Kazarinova I. *Sotsis*. 1996. № 8. S. 12–17.
3. Golosenko I.A. Nishchenstvo kak sotsial'naya problema. *Sotsis*. 1996. № 7. S. 27–35.
4. Gritsenko G. Migranty v novom soobshchestve: adaptatsiya i / ili integratsiya / G. Gritsenko, T. Maslova. *Sotsis*. 2010. № 5. S. 82–86.
5. Kemalova L.I. Marhinal'nist' v umovakh transformatsiynykh protsesiv suchasnoho suspil'stva : avtoref. dys. ... kand. filos. nauk : 09.00.03 / Tavrnats. un-t im. V.I. Vernads'koho. Simf., 2006. 20 s.
6. Kozlovets' M. Sotsial'na struktura ukrayins'koho suspil'stva v konteksti post-sotsialistychnykh transformatsiy. *Visnyk Natsional'noho universytetu «Yurydychna akademiya Ukrayiny imeni Yaroslava Mudroho»*. 2017. № 4 (35). S. 41–57.
7. Morozova G. Sovremennyye Migratsionnyye yavleniya: bezhentsy i emigrant. *Sotsis*. 1992. № 3. S. 34–40.
8. Sorokin P. Sotsial'naya i kul'turnaya mobil'nost'. *Chelovek. Tsivilizatsiya. Obshchestvo*. M., 1992. 393 s.
9. Sotsiologiya : uchebnik / M.P. Trebin, V.D. Vodnik, G.P. Klimova i dr .; pod red. M.P. Trebino. Khar'kov : Pravo, 2010. 224 s.
10. Dahrendorf R. On the Origin of Inequality Among Men. *The Logic of Social Hierarchies*. Chicago, 1971. P. 3.

Madi Halyna Ivanivna

Postgraduate Student of the Department of Philosophy and Sociology
and Management of Socio-Cultural Activity
of the State Institution “South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky”
26, Staroportofrankivska St., Odesa, Ukraine

ECONOMIC MARGINALS THE SOCIAL STRUCTURE OF MODERN UKRAINIAN SOCIETY (SOCIAL AND PHILOSOPHICAL ANALYSIS)

The article analyses the most important changes, which lay in the fact that the social and economic, political, social and cultural transformations have given rise to the new mechanisms of redistribution of the resources and statuses, which has influenced the social stratification of modern Ukrainian society. The destruction of the old social structure, its institutions, the class and group hierarchy and the normative value system has reached its empirical expression in the marginalization of Ukrainian society. The market element has led to an increase in the number of the economic marginals (vagrants, beggars, tramps, criminal elements, drug addicts, alcoholics, etc.). On the whole, the social structure of Ukrainian society is characterized by the social instability, both at the level of the processes occurring within and between the social groups and at the level of the self-awareness of the person of his place and role in the system of the economic relations. The process of the “erosion” of the traditional population groups is actively under way as well as the process of the formation of the new types of the intergroup integration by form of ownership, income, inclusion into the government structures and the social self-identification.

At present, the serious political and economic changes are taking place in Ukraine. The social and economic relations, ideological orientations, political priorities are changing, new social classes and social strata of the population are emerging.

The current economic, social and political transformation of the society in times of crisis in the country actualizes further study of the economic marginality as a social phenomenon in the structure of modern Ukraine.

Key words: *marginality, marginal status, marginal situation, marginalization of society, economic marginals.*